

Π.3.2.1 Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες,
σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε
30 διδακτικές ώρες ανά τάξη

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας

Γ΄ Λυκείου

Τίτλος:

«Ο ρεαλισμός στη μεταπολεμική πεζογραφία»

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΟΥΚΗΣ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Θεσσαλονίκη 2013

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι.Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνος υπο-ομάδας εργασίας λογοτεχνίας: Βασίλης Βασιλειάδης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101, Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Ο ρεαλισμός στη μεταπολεμική πεζογραφία

Δημιουργός

Νικόλαος Κούκης

Διδακτικό αντικείμενο

Νεοελληνική λογοτεχνία

(Προτεινόμενη) Τάξη

Γ΄ Λυκείου

Χρονολογία

Αύγουστος 2013

Διδακτική/θεματική ενότητα

—

Διαθεματικό

Όχι

Χρονική διάρκεια

Τέσσερις (4) διδακτικές ώρες

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας, εργαστήριο πληροφορικής

II. Εικονικός χώρος: Forum (ενδεικτικά: <http://realismos.forumgreek.com/>)

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Οι βασικές προϋποθέσεις για τον εκπαιδευτικό που προτίθεται να εμπλακεί με την εφαρμογή του συγκεκριμένου σεναρίου είναι δύο. Η πρώτη έχει να κάνει με την εξοικειώσή του με την ομαδοσυνεργατική μέθοδο εργασίας των μαθητών και η

δεύτερη με την άνεση/ευκολία με την οποία χειρίζεται εργαλεία Web2.0 και πιο συγκεκριμένα τη δημιουργία και διαχείριση ενός Forum.

Επειδή, ενδεχομένως, η οργάνωση και διαχείριση ενός Forum δημιουργεί κάποιο άγχος ή αίσθημα ανασφάλειας στον εκπαιδευτικό, πρέπει να τονιστεί πως οι πλατφόρμες/ιστότοποι, που φιλοξενούν δωρεάν το Forum μας, είναι πια πολύ φιλικές στον χρήστη και δεν απαιτούν ιδιαίτερες γνώσεις προγραμματισμού. Επιπλέον, έχουν πάντα μια επιλογή αιτήματος βοήθειας (tutorial), ώστε ο καθένας να μπορεί να ζητά και να λαμβάνει βοήθεια σε κάθε στάδιο της δημιουργίας/διαχείρισης.

Από την πλευρά των μαθητών, αντιστοίχως, η προηγούμενη εμπειρία ομαδικών εργασιών είναι ιδιαίτερος βοηθητική, καθώς και η εξοικείωσή τους με εφαρμογές Web2.0.

Τέλος, για την υλοποίηση όσων έπονται, απαραίτητο είναι η σχολική μονάδα να έχει τη δυνατότητα να φιλοξενήσει τους μαθητές της τάξης στο εργαστήριο πληροφορικής ή οι ίδιοι οι μαθητές να φέρουν τους φορητούς ηλεκτρονικούς υπολογιστές τους στην αίθουσα διδασκαλίας, με δεδομένη την ύπαρξη Wi-Fi, ώστε να υπάρχει σύνδεση στο διαδίκτυο. Σύμφωνα με τον αριθμό των ομάδων και την ανάγκη διαχείρισης του ψηφιακού περιβάλλοντος από τον εκπαιδευτικό, θα χρειαστούν συνολικά επτά ηλεκτρονικοί υπολογιστές, σταθμοί εργασίας ή φορητοί.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο είναι πρόταση διδασκαλίας.

Το σενάριο στηρίζεται

—

Το σενάριο αντλεί

—

B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο βασικός στόχος του συγκεκριμένου σεναρίου είναι να αποκτήσουν οι μαθητές της Γ΄ Λυκείου τη δεξιότητα να εντοπίζουν σε ένα πεζό λογοτεχνικό κείμενο τα

χαρακτηριστικά του ρεαλισμού. Το παρόν αποτελεί εισαγωγικό σενάριο, δηλαδή έχει σχεδιαστεί, για να εφαρμοστεί κατά τις πρώτες συναντήσεις της σχολικής χρονιάς με τους μαθητές. Σημείο αναφοράς για την εφαρμογή του σεναρίου αποτελούν, αφενός κάποια θεωρητικά κείμενα και αφετέρου ένα πεζό κείμενο από το σχολικό εγχειρίδιο των *Κειμένων Νεοελληνικής Λογοτεχνίας* της Γ΄ Λυκείου. Το γεγονός ότι οι μαθητές στην προηγούμενη τάξη (Β΄ Λυκείου) έχουν διδαχθεί τον ρεαλισμό/νατουραλισμό στα ηθογραφικά μυθιστορήματα και διηγήματα που δημοσιεύτηκαν στα τέλη του 19^{ου} και τις αρχές του 20^{ου} αιώνα αποτελεί καίριο σημείο για την έναρξη και την εξέλιξη του σεναρίου.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Βασική επιδίωξη του σεναρίου είναι οι μαθητές, αρχικά, να έλθουν ξανά σε επαφή με τα στοιχεία του ρεαλισμού που μελέτησαν σε προηγούμενη τάξη, στη συνέχεια, να μελετήσουν κάποια νέα θεωρητικά κείμενα που αφορούν τα χαρακτηριστικά του ρεαλισμού όπως αυτός ανιχνεύεται στη μεταπολεμική πεζογραφία και τέλος, να ασκηθούν στον εντοπισμό των χαρακτηριστικών αυτών σε επιλεγμένο πεζό λογοτεχνικό έργο της περιόδου αυτής. Η δεξιότητα της ανίχνευσης των χαρακτηριστικών του ρεαλισμού σε κείμενο της μεταπολεμικής πεζογραφίας επιτυγχάνεται μέσα από την εργασία σε ομάδες και με τη συνδρομή των ΤΠΕ.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

- Να γνωρίσουν οι μαθητές (έστω με έμμεσο τρόπο, μέσα από το λογοτεχνικό κείμενο) κάποια από τα θέματα που προβλημάτιζαν τους πολίτες της κατοχικής και μεταπολεμικής Ελλάδας, όπως αυτά αναδεικνύονται από τον τρόπο προσέγγισης του συγγραφέα.

Γνώσεις για τη λογοτεχνία

- Να γνωρίσουν οι μαθητές τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του ρεαλισμού της μεταπολεμικής πεζογραφίας.
- Να αντιληφθούν ότι η λογοτεχνική δημιουργία, όπως και κάθε τέχνη αποτυπώνει στοιχεία μιας συγκεκριμένης κοινωνίας (και εποχής), της οποίας ο λογοτέχνης αποτελεί μέλος.

Γραμματισμοί

- Να αποκτήσουν οι μαθητές τη δεξιότητα να εντοπίζουν τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του ρεαλισμού σε κείμενα της μεταπολεμικής πεζογραφίας.
- Να αποκτήσουν τη δεξιότητα της συμμετοχής (με την ιδιότητα των μελών) σε ένα Forum.

Διδακτικές πρακτικές

Σύμφωνα και με τις προϋποθέσεις υλοποίησης του σεναρίου, ο εκπαιδευτικός συντονίζει τη συζήτηση ανάμεσα στις ομάδες εργασίας των μαθητών, προσπαθεί να εμπλέξει όλα τα μέλη των ομάδων στις δραστηριότητες και αποφεύγει να καθοδηγεί τους μαθητές σε συμπεράσματα, αναδεικνύοντας εαυτόν ως τον μοναδικό κάτοχο της γνώσης. Σε τεχνικό επίπεδο χρησιμοποιεί την τεχνική της επίδειξης/παρουσίασης, ώστε να βοηθήσει τους μαθητές να αντιληφθούν τον τρόπο χρήσης του ψηφιακού περιβάλλοντος του Forum.

Προκρίνεται η επιλογή της ομαδοσυνεργατικής μεθόδου διδασκαλίας (μολονότι απαιτεί σχετική εμπειρία από τον εμπλεκόμενο εκπαιδευτικό), γιατί έχει εμφανή πλεονεκτήματα, τα οποία αφορούν την επίδοση των μαθητών στον ακαδημαϊκό τομέα, την ενίσχυση της κοινωνικής τους μάθησης, την ανάπτυξη θετικών στοιχείων στην προσωπικότητά τους και την αλλαγή στάσεων και συμπεριφοράς (Χατζηδήμου 2011: 39).

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Πεζά κείμενα που εμπεριέχουν στοιχεία ρεαλιστικής γραφής φιλοξενούνται στα υπάρχοντα σχολικά εγχειρίδια τόσο της Β΄ όσο και της Γ΄ Λυκείου. Στο βιβλίο των *Κειμένων Νεοελληνικής Λογοτεχνίας* της Β΄ Λυκείου εντοπίζονται μυθιστορήματα και διηγήματα που δημοσιεύτηκαν στα τέλη 19^{ου} ή στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, ενώ στο βιβλίο των *Κειμένων Νεοελληνικής Λογοτεχνίας* της Γ΄ Λυκείου υπάρχουν κείμενα συγγραφέων της μεταπολεμικής γενιάς. Η ενασχόληση, επομένως, των μαθητών για δυο συνεχόμενες τάξεις και μάλιστα στο τέλος της σχολικής τους διαδρομής, δίνει τη δυνατότητα στον διδάσκοντα εκπαιδευτικό να επιμείνει στην κατάκτηση από τους μαθητές της δεξιότητας να εντοπίζουν τα χαρακτηριστικά του ρεαλισμού σε πεζά κείμενα της μεταπολεμικής λογοτεχνικής παραγωγής. Το γεγονός αυτό αποτέλεσε και το έναυσμα της δημιουργίας του παρόντος σεναρίου, που κύριο στόχο του έχει να εμπλέξει ενεργά τους μαθητές στη διαδικασία εντοπισμού των χαρακτηριστικών γνωρισμάτων του ρεαλισμού ενός κειμένου.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Η μεταπολεμική και σύγχρονη λογοτεχνία καταλαμβάνει ως ενότητα τη μεγαλύτερη έκταση του σχολικού εγχειριδίου των *Κειμένων Νεοελληνικής Λογοτεχνίας* της Γ΄ Λυκείου (390 σε σύνολο 473 σελίδων). Η πεζογραφία ως υποσύνολο αυτής της ενότητας περιλαμβάνει πολλά προτεινόμενα προς μελέτη κείμενα. Για τη μελέτη αυτή χρήσιμη κρίνεται η προηγούμενη θεωρητική κατάρτιση των μαθητών όσον αφορά τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του ρεαλισμού, κατεύθυνση προς την οποία μπορεί να συνδράμει και το κείμενο της εισαγωγής του βιβλίου για την μεταπολεμική πεζογραφία, που προηγείται των αντιπροσωπευτικών αποσπασμάτων από διηγήματα και μυθιστορήματα της περιόδου (σελίδες 147-152). Ανάμεσα στις δεξιότητες, λοιπόν, που πρέπει να κατακτήσει ο μαθητής της Γ΄ Λυκείου, για να μελετήσει με αξιώσεις κείμενα της μεταπολεμικής πεζογραφίας, εντάσσεται και η δεξιότητα

εντοπισμού των χαρακτηριστικών γνωρισμάτων του ρεαλισμού που υπηρετείται από το παρόν σενάριο.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Παρά την άποψη των θιασωτών του παραδοσιακού τρόπου διδασκαλίας ότι η λογοτεχνία διδασκόταν και πριν την εμφάνιση των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη, καθώς και την καταγεγραμμένη «σθεναρή αντίσταση στην ενσωμάτωση της καινοτομίας και της χρήσης των ΤΠΕ» (Αποστολίδου 2012: 4) στη διδασκαλία της, στο παρόν σενάριο οι ΤΠΕ διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο. Πιο συγκεκριμένα, για την υλοποίησή του επιλέγεται η χρήση του Forum, ενός κατ' εξοχήν εργαλείου Web2.0, το οποίο καταδεικνύει στην πράξη ότι «το Web2.0 επιτρέπει και ευνοεί τη συνεργασία, τη συλλογική δράση [...] και σε σχέση με τη μάθηση η κυρίαρχη αντίληψη είναι η “συμμετοχική” και όχι η αντίληψη της “πρόσκτησης” της γνώσης» (Επιμορφωτικό υλικό 2013: 82).

Η συγκεκριμένη επιλογή έγινε, επειδή οι περισσότεροι μαθητές της τρίτης τάξης του Λυκείου είτε δε γνωρίζουν καθόλου την ύπαρξη αυτού του ψηφιακού εργαλείου είτε τη γνωρίζουν θεωρητικά, χωρίς ποτέ να έχουν πραγματοποιήσει εγγραφή σε Forum και να έχουν εμπλακεί στη διαδικασία συνεργασίας μέσω αυτού. Στην περίπτωσή μας η χρήση του συγκεκριμένου ψηφιακού εργαλείου δε φιλοδοξεί να αλλάξει τον τρόπο διδασκαλίας του μαθήματος της λογοτεχνίας ούτε, βέβαια, να αναχθεί σε ένα απλό αποθετήριο εργασιών των μαθητών αντικαθιστώντας ένα συμβατικό πίνακα ανακοινώσεων. Αποτελεί, απλώς, το σημείο αναφοράς της διαδικτυακής συζήτησης και της συνεργασίας των μαθητών, επακόλουθο της αλληλεπίδρασης και της συζήτησης μαθητών και εκπαιδευτικού, γεγονός που συμβάλλει στην απόκτηση νέας εγγράμματης ταυτότητας για τους συμμετέχοντες.

Σκόπιμη είναι στο σημείο αυτό και η παρατήρηση ότι για τις ανάγκες του σεναρίου έγινε η επιλογή υπερσυνδέσεων που κατευθύνουν τον μαθητή στην πλατφόρμα του Ψηφιακού Σχολείου και μάλιστα στα Διαδραστικά Σχολικά Βιβλία,

με την πεποίθηση ότι ο ιστότοπος αυτός αποτελεί μια από τις πιο αξιόλογες προσπάθειες των τελευταίων ετών. Αν ο εκπαιδευτικός επιμείνει να εξοικειωθούν οι μαθητές στη χρήση του εν λόγω διαδικτυακού τόπου, τους προετοιμάζει να δουν υπό διαφορετικό πρίσμα το «σχολικό εγχειρίδιο», αφού μεταβάλλεται από τη συμβατική του μορφή και αποκτά χαρακτηριστικά διάδρασης, επομένως ο μαθητής δεν κινείται ευθύγραμμα εντός του αλλά επιλέγει μόνος του τη διαδρομή της μαθησιακής του πορείας.

Για την υλοποίηση του σεναρίου απαραίτητη είναι η ύπαρξη, στο εργαστήριο πληροφορικής του σχολείου ή στην αίθουσα διδασκαλίας (με Wi-Fi), επτά (7) ηλεκτρονικών υπολογιστών (σταθμών εργασίας ή φορητών) με σύνδεση στο διαδίκτυο και ένα Φυλλομετρητή, όπως Internet Explorer, Mozilla Firefox, Google Chrome.

Κείμενα

Λογοτεχνικά κείμενα σχολικών εγχειριδίων

ΚΝΑ Β' Λυκείου:

Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης, [«Πατέρα στο σπίτι»](#) (ενδεικτική επιλογή)

ΚΝΑ Γ' Λυκείου:

Αλέξανδρος Κοτζιάς, [«Πολιορκία»](#)

Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό

Μη λογοτεχνικά κείμενα

[«Μεταπολεμική και σύγχρονη λογοτεχνία»](#), *Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Γ' Λυκείου*

Ιστοσελίδες [με θερμό σύνδεσμο]

Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα: *Λεξικό της κοινής νεοελληνικής* ([λήμμα «ρεαλισμός»](#)) [05-08-2013].

Πολιτιστικός Θησαυρός της Ελληνικής Γλώσσας: [Μεταπολεμική και Σύγχρονη Λογοτεχνία \(1945-2000\)](#) [05-08-2013].

Διαδικτυακή εφαρμογή δημιουργίας εννοιολογικών χαρτών: <https://bubbl.us>

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

1^η διδακτική ώρα

Κατά την πρώτη διδακτική ώρα οι μαθητές έρχονται στο εργαστήριο πληροφορικής του σχολείου ή στην αίθουσα διδασκαλίας, αν υπάρχει στη σχολική μονάδα δυνατότητα σύνδεσης στο διαδίκτυο στη συγκεκριμένη αίθουσα και αν οι μαθητές έχουν συμφωνήσει να φέρουν τους φορητούς υπολογιστές τους. Χωρίζονται σε έξι (6) ομάδες και κάθονται ανά ομάδα στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές.

Ο εκπαιδευτικός ξεκινά ρωτώντας τους μαθητές αν γνωρίζουν τι είναι το Forum και αν έχουν στο παρελθόν δραστηριοποιηθεί ως μέλη κάποιου Forum. Δίνει τη δυνατότητα στους μαθητές να αναφέρουν την εμπειρία τους και συζητά μαζί τους για τα θετικά στοιχεία των εργαλείων Web 2.0¹. Στη συνέχεια, ενημερώνει τους μαθητές πως έχει δημιουργήσει ένα Forum για τις ανάγκες του μαθήματος και χρησιμοποιώντας την τεχνική της επίδειξης/παρουσίασης περιηγείται σε αυτό δείχνοντας πώς θα κάνουν εγγραφή οι ομάδες, χρησιμοποιώντας την ηλεκτρονική διεύθυνση (e-mail) ενός από τους μαθητές ή κάποια από τις ηλεκτρονικές διευθύνσεις που έχει δημιουργήσει ο ίδιος για τις ανάγκες της τάξης².

Μετά το πέρας των τεχνικών λεπτομερειών ο εκπαιδευτικός ξεκινά μια συζήτηση (τεχνική ερωτήσεων απαντήσεων) με τους μαθητές, αναφορικά με το βασικό θέμα των επόμενων τεσσάρων ωρών, τον ρεαλισμό. Ρωτά τους μαθητές αν έχουν υπόψη τους το λογοτεχνικό αυτό ρεύμα και ανάλογα με τις απαντήσεις κατευθύνει τη συζήτηση προς το πρόσφατο παρελθόν και αναφέρεται στα λογοτεχνικά κείμενα που διδάχθηκαν οι μαθητές κατά την προηγούμενη σχολική

¹ Για περισσότερη πληροφόρηση μπορεί κανείς να ανατρέξει στο Επιμορφωτικό Υλικό για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στα Κέντρα Στήριξης Επιμόρφωσης, στις σελίδες 216-220 του Ειδικού Μέρους ΠΕ02, στην ενότητα με τίτλο «Το Web 2.0 και η αξιοποίησή του στα φιλολογικά μαθήματα», της Μαρίας Παυλίδου.

² Για να γίνει παραστατικότερος ο τρόπος με τον οποίο χρησιμοποιείται το Forum στο πλαίσιο αυτού του σεναρίου δημιουργήθηκε ενδεικτικά ένα, για να λειτουργήσει ως σημείο αναφοράς. Το Forum (<http://realismos.forumgreek.com/>) δημιουργήθηκε με ένα από τα πολλά δωρεάν εργαλεία (<http://www.forumotion.com/>) που υπάρχουν στο διαδίκτυο. Εννοείται πως αυτό αποτελεί μια μόνο εκδοχή και πως ο κάθε εκπαιδευτικός μπορεί να επιλέξει διαδικτυακό εργαλείο της αρεσκείας του.

χρονιά. Με αφορμή κάποιο ή κάποια από αυτά τα κείμενα επιδιώκει να ανιχνεύσει από κοινού με τους μαθητές, δρώντας ως διευκολυντής, στοιχεία ρεαλισμού σε κείμενα της προηγούμενης χρονιάς που οι μαθητές θυμούνται.

Στο σημείο αυτό δε χρειάζεται να μοιράσει κάποιο κείμενο, γιατί ενδιαφέρει περισσότερο η σε αδρές γραμμές υπενθύμιση στοιχείων του ρεαλισμού στο ηθογραφικό διήγημα και όχι η λεπτομερής καταγραφή/επισήμανση των στοιχείων αυτών εντός συγκεκριμένου κειμένου. Πρόκειται για ενός είδους εξάσκηση των μαθητών στη διερεύνηση χαρακτηριστικών του ρεαλισμού σε ένα διήγημα, με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού. Απαραίτητο είναι ο εκπαιδευτικός να σημειώνει τα στοιχεία, που επισημαίνουν οι μαθητές ή αυτά που ο ίδιος έμμεσα ή άμεσα τους θυμίζει, στον πίνακα ή στην οθόνη του ηλεκτρονικού του υπολογιστή η οποία προβάλλεται (ήδη από την προηγούμενη επίδειξη/παρουσίαση) στην ολομέλεια μέσω video projector. Σε γενικές γραμμές έχει κατά νου να αναφέρει όλα ή κάποια από τα στοιχεία που εντοπίζονται στον [πίνακα](#) που υπάρχει στο Παράρτημα του σεναρίου.

Αφού καταγραφούν τα στοιχεία αυτά με κάποιον από τους προτεινόμενους τρόπους, οι μαθητές εισέρχονται ως ομάδες (ένας λογαριασμός μέλους στο Forum ανά ομάδα) στο Forum και μελετούν το υλικό που είναι αναρτημένο, κρατώντας σημειώσεις είτε χειρόγραφες είτε σε αρχείο στον υπολογιστή τους. Αν δεν μπορούν όλοι να δουν στην οθόνη της ομάδας, καλό είναι να υπάρχουν έτοιμες και κάποιες φωτοτυπίες, ειδικά για τα κείμενα που δεν υπάρχουν στο σχολικό εγχειρίδιο.

Μετά τη μελέτη και βάσει των αναρτημένων στο Forum οδηγιών εισέρχονται (ως ομάδα) στη διαδικτυακή εφαρμογή <https://bubbl.us> και τοποθετούν στο υπάρχον πλαίσιο τη λέξη «ρεαλισμός». Έπειτα δημιουργούν νέα πεδία, όπου, με αντιγραφή-επικόλληση από τα υπάρχοντα θεωρητικά κείμενα, δημιουργούν ένα δικό τους εννοιολογικό χάρτη (βλ. [Ενδεικτική εικόνα του ζητούμενου εννοιολογικού χάρτη](#)). Επιτρέπουμε την πρακτική της αντιγραφής-επικόλλησης, γιατί εδώ ο στόχος μας είναι να διαπιστώσουν οι μαθητές πρακτικά ότι με αφετηρία το ίδιο κείμενο και με το ίδιο ζητούμενο η απάντηση ενδέχεται να διαφοροποιείται όχι μόνο ως προς τις αισθητικές

παρεμβάσεις (χρωματικές επιλογές πεδίων) αλλά και ως προς το περιεχόμενο. Επί αυτού γίνεται συζήτηση με τους μαθητές, για να συνειδητοποιήσουν, με αφορμή την ερώτηση για τον ρεαλισμό, ότι ακόμη και στην αντιγραφή κειμένων από το διαδίκτυο πρέπει να λειτουργούν με κριτική σκέψη, ώστε το κείμενο που συνθέτουν να απαντά με ακρίβεια στο ερώτημα που έχουν να απαντήσουν.

Τέλος, εξάγουν τον εννοιολογικό τους χάρτη ως εικόνα και τον αναρτούν στο χώρο της δημόσιας συζήτησης του Forum, όπου βρίσκονται.

Στο τέλος της πρώτης ώρας ο εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να ξαναδιαβάσουν ένα από τα κείμενα της προηγούμενης χρονιάς, για να θυμηθούν λεπτομέρειές του και να εντοπίσουν στοιχεία ρεαλισμού σε αυτό. Ενδεικτικά προτείνεται το διήγημα του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη «Πατέρα στο σπίτι», που είναι ένα από τα διηγήματα που διδάσκονται από πολλούς συναδέλφους. Για να μην υπάρξουν προφάσεις απώλειας του σχολικού εγχειριδίου της προηγούμενης χρονιάς, ο εκπαιδευτικός μοιράζει το κείμενο (που έχει διαπιστώσει ότι έχουν διδαχθεί οι μαθητές) σε φωτοτυπία και δίνει επιπλέον τη δυνατότητα να το βρουν οι μαθητές και στο διαδίκτυο, αναρτώντας τον κατάλληλο υπερσύνδεσμο στον χώρο του Forum. Η δραστηριότητα αυτή θα πραγματοποιηθεί στο σπίτι από τους μαθητές οι οποίοι θα φέρουν τις σημειώσεις τους στην ομάδα και θα συμμετέχουν στη συζήτηση που θα ακολουθήσει.

2^η διδακτική ώρα

Κατά τη δεύτερη διδακτική ώρα οι μαθητές έρχονται στην αίθουσα διδασκαλίας χωρίς ηλεκτρονικούς υπολογιστές. Έχουν μόνο το βιβλίο τους και ένα τετράδιο, για να κρατούν σημειώσεις. Ο εκπαιδευτικός έχει δημιουργήσει φωτοαντίγραφα με τους εννοιολογικούς χάρτες όλων των ομάδων και τα διανέμει ή με τη βοήθεια του video projector δείχνει στον πίνακα όλους τους εννοιολογικούς χάρτες ταυτόχρονα. Επίσης, έχει φροντίσει για την καταγραφή σε πίνακα των χαρακτηριστικών του ρεαλισμού στην ηθογραφία, όπως αυτά αναδείχθηκαν από τη συζήτηση με τους μαθητές, κατά τη διάρκεια της προηγούμενης ώρας. Τον πίνακα αυτό τον διανέμει σε φωτοτυπία ή

τον παρουσιάζει παράλληλα με τους εννοιολογικούς χάρτες των μαθητών με τη βοήθεια του video projector.

Στη συνέχεια, ο εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να συγκρίνουν τα χαρακτηριστικά του ρεαλισμού στην ηθογραφία (που βρίσκονται στον φωτοτυπημένο πίνακα ή τον video projector) με τον εννοιολογικό χάρτη που κατασκεύασαν για το ρεαλισμό στην μεταπολεμική πεζογραφία και να εντοπίσουν κοινά σημεία ή/και διαφορές. Τα συμπεράσματα, που προκύπτουν από τη σύγκριση μεταξύ του εννοιολογικού χάρτη (ρεαλισμός στη μεταπολεμική πεζογραφία) και του πίνακα (ρεαλισμός στην ηθογραφία), ο εκπαιδευτικός τα καταγράφει στον πίνακα, για να τα γίνουν αντικείμενο νέας συζήτησης, μετά τη μελέτη του κειμένου. Η σύγκριση μεταξύ ρεαλισμού στην ηθογραφία και ρεαλισμού στη μεταπολεμική πεζογραφία έχει ενδιαφέρον, γιατί έτσι οι μαθητές θα μπορέσουν να συνειδητοποιήσουν ότι τα ρεύματα δεν είναι στατικά αλλά εξελίσσονται/προσαρμόζονται στα ποικίλα δεδομένα κάθε εποχής.

Συνεχίζοντας στην ολομέλεια, ο εκπαιδευτικός με τη βοήθεια του video projector δείχνει στους μαθητές: α) τους υπερσυνδέσμους που βρίσκονται στη σελίδα του συγκεκριμένου λογοτεχνικού αποσπάσματος στο Ψηφιακό Σχολείο, δηλαδή: (1) αυτόν που βρίσκεται στο πάνω μέρος της σελίδας (βλ. [Εικόνα 1](#)) που οδηγεί στη σελίδα του ΠΟΘΕΓ και περιλαμβάνει και ένα κριτικό κείμενο (Αφιέρωμα στον Αλέξανδρο Κοτζιά: Στεργιόπουλος Κώστας, «Ο Αλέξανδρος Κοτζιάς και η «Πολιορκία»») και (2) αυτόν που βρίσκεται στο κάτω μέρος (βλ. [Εικόνα 2](#)) που οδηγεί σε ένα παράλληλο κείμενο του Δ. Χατζή και β) τον δεύτερο από τους υπερσυνδέσμους που βρίσκεται στο κάτω μέρος της σελίδας της Εισαγωγής στο Ψηφιακό Σχολείο (βλ. [Εικόνα 3](#)) με ένα αφιέρωμα από τις «Επτά Ημέρες» της *Καθημερινής* της εποχής. Επίσης, υπενθυμίζει στους μαθητές ότι στο κάτω μέρος των σελίδων του Ψηφιακού Σχολείου υπάρχει υπερσύνδεσμος που οδηγεί στο *Λεξικό της Κοινής Ελληνικής* της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα.

Ο εκπαιδευτικός δεν χρειάζεται να δείξει το υλικό αυτό με λεπτομέρειες, αλλά πρέπει να αρκестεί στο να δείξει απλώς τι υπάρχει, ώστε οι μαθητές να ανακαλύψουν μόνοι τους τις λεπτομέρειες και να έλθουν με πιθανές απορίες την επόμενη φορά. Μέσα από τη σύντομη αυτή παρουσίαση αναδεικνύονται και η συγκεκριμένη πλατφόρμα αλλά και στοιχεία από το ιστορικό, κοινωνικό, πολιτικό πλαίσιο μέσα στο οποίο δραστηριοποιήθηκε ο συγκεκριμένος συγγραφέας αλλά και όλοι οι λογοτέχνες αυτής της περιόδου.

Η ώρα συνεχίζεται με την ανάγνωση από τον εκπαιδευτικό του αποσπάσματος από το μυθιστόρημα του Αλέξανδρου Κοτζιά *Η πολιορκία*, που βρίσκεται στο σχολικό εγχειρίδιο.

Έπειτα, δίνεται κάποιος χρόνος στις ομάδες να εργαστούν και να προσπαθήσουν να εντοπίσουν κάποια χαρακτηριστικά γνωρίσματα του ρεαλισμού στο συγκεκριμένο απόσπασμα.

Στο σημείο αυτό ο εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να συγκρίνουν το κείμενο του Κοτζιά με το ηθογραφικό διήγημα (που έχουν μελετήσει κατά την προηγούμενη χρονιά και το επανέφεραν στη μνήμη τους πριν τη συγκεκριμένη συνάντηση) και να εντοπίσουν τις ομοιότητες/διαφορές ως προς τον ρεαλισμό. Έπειτα, τους ζητά να ανατρέξουν στα αρχικά τους συμπεράσματα (τα οποία έχουν καταγραφεί και βρίσκονται γραμμένα στον πίνακα) για να δουν αν αυτά επιβεβαιώνονται και σε ποιο βαθμό. Με τον τρόπο αυτό εξυπηρετούνται δύο στόχοι: από τη μια ο μαθητής ανακαλύπτει τη γνώση μελετώντας το κείμενο, δηλαδή δεν «καταναλώνει» απλώς έτοιμες γνώσεις και από την άλλη μαθαίνει στην πράξη ότι το κείμενο είναι και πρέπει να είναι το σημείο αναφοράς του στη μελέτη της λογοτεχνίας.

Μέχρι το τέλος της ώρας γίνεται συζήτηση με τους μαθητές για τα σημεία των κειμένων στα οποία εντοπίζονται χαρακτηριστικά του ρεαλισμού, τις ομοιότητες ή/και τις διαφορές που παρουσιάζουν. Σε πιθανά αμφιλεγόμενα σημεία ο εκπαιδευτικός αποφεύγει να πάρει θέση και ζητά από τους μαθητές να σημειώσουν τα

σημεία αυτά, για να γίνουν αντικείμενο συζήτησης σε επόμενη συνάντηση (γιατί ο σκοπός είναι οι μαθητές να αναζητήσουν τη γνώση και να φθάσουν εκεί μέσα από το διαδικτυακό διάλογο και όχι οι όποιες απορίες να απαντηθούν αμέσως με επίκληση στην αυθεντία του εκπαιδευτικού). Οι μαθητές έχουν ενημερωθεί πως πρέπει να κρατούν σημειώσεις, γιατί κατά την επόμενη συνάντηση θα γράψουν τις απόψεις τους στο χώρο της [δημόσιας συζήτησης στο Forum](#).

3^η διδακτική ώρα

Κατά την τρίτη διδακτική ώρα, οι μαθητές έρχονται στο εργαστήριο πληροφορικής του σχολείου ή στην αίθουσα διδασκαλίας, με την προϋπόθεση ότι θα φέρουν έξι από τους δικούς τους φορητούς ηλεκτρονικούς υπολογιστές.

Με βάση τις σημειώσεις τους καλούνται να ξεκινήσουν έναν διάλογο σε επίπεδο ομάδων με θέμα συζήτησης τη σύγκριση του ηθογραφικού διηγήματος της περασμένης χρονιάς (ενδεικτική επιλογή: [«Πατέρα στο σπίτι»](#) του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη) με το απόσπασμα από το μυθιστόρημα του Κοτζιά, εντοπίζοντας ομοιότητες ή/και διαφορές ως προς τον ρεαλισμό. Ο διάλογος αυτός πραγματοποιείται εντός του Forum.

Οι στόχοι είναι πολλοί. Από τη μια συνομιλούν διαδικτυακά και συνειδητοποιούν ότι σε ανάλογη περίπτωση μπορούν να κάνουν κάτι αντίστοιχο ακόμη κι αν τους χωρίζει μεγάλη γεωγραφική απόσταση, από την άλλη συζητούν για ένα θέμα ως μέλη μιας διαδικτυακής ομάδας που τώρα είναι οι φίλοι και οι συμμαθητές τους αλλά στο μέλλον μπορεί να είναι άτομα άγνωστα σε αυτούς που θα δουλεύουν, για παράδειγμα, πάνω σε ένα κοινό project. Τέλος, σε επίπεδο λογοτεχνίας, ένας σημαντικός στόχος είναι ότι καλούνται να πάρουν θέση σε ένα ζήτημα που αφορά τη λογοτεχνία, όχι ως ειδικοί αλλά ως ερευνητές που ενώ δεν έχουν έλθει σε επαφή με πολλά κείμενα της μεταπολεμικής πεζογραφίας, ωστόσο έχουν ένα μικρό θεωρητικό υπόβαθρο, για να ξεκινήσουν να εντοπίζουν στοιχεία ρεαλισμού σε κείμενα που διάβασαν. Αυτό το θεωρητικό υπόβαθρο και αυτή η πρώτη εμπλοκή τους, με ομαδικό τρόπο, σε δραστηριότητα που αφορά τη μεταπολεμική

πεζογραφία, ενδέχεται (επιδιώκεται ίσως να ήταν το αρμόζον ρήμα) να δημιουργήσει την αφετηρία για τη μελλοντική τους, ατομική αναμέτρηση (μελλοντικοί αναγνώστες) με κείμενα αυτής της περιόδου. Βέβαια, εδώ υπάρχει και ο φιλόδοξος στόχος ο μαθητής, ως κριτικό υποκείμενο, να μπορεί να αναγνωρίσει στοιχεία ρεαλισμού σε κάθε λογοτεχνικό κείμενο ανεξαρτήτως περιόδου και σχολής και μάλιστα να αντιλαμβάνεται και τη δυναμική των συγκεκριμένων στοιχείων μέσα στο κείμενο.

Κατά τη διάρκεια της δημόσιας συζήτησης των μαθητών στο διαδίκτυο, ο εκπαιδευτικός κινείται ανάμεσα στις ομάδες των μαθητών, συνομιλεί μαζί τους και λύνει όποιες απορίες ανακύπτουν. Υπενθυμίζει και επιμένει ότι οι αναρτήσεις πρέπει να είναι γραμμένες, κατά το δυνατόν, με τρόπο τεκμηριωμένο, δηλαδή για κάθε απόσπασμα που παρατίθεται και συνδέεται με κάποιο από τα χαρακτηριστικά του ρεαλισμού να υπάρχει και ένα σχόλιο από τον συντάκτη του. Στην περίπτωση αμφιλεγόμενων σημείων οι μαθητές πρέπει να αποδείξουν την ορθότητα της επιλογής τους πείθοντας με επιχειρήματα όσους διαφωνούν, ζητώντας ενδεχομένως και τη βοήθεια του εκπαιδευτικού. Όλη η ώρα αφιερώνεται σε αυτή τη δραστηριότητα και ως κίνητρο για τη δυναμική συμμετοχή των μαθητών προτείνεται η ομάδα που θα παραθέσει με άρτια δομημένη γλώσσα τα πιο πολλά εύστοχα χαρακτηριστικά του ρεαλισμού στο κείμενο, να είναι αυτή που θα έχει τον πρώτο λόγο (διπλή ψήφος των μελών της) στην επιλογή των κειμένων που θα διδαχθούν στη συνέχεια της χρονιάς.

Καλό είναι η συζήτηση να συνεχιστεί και ασύγχρονα μέχρι το επόμενο μάθημα. Έτσι, είναι δυνατόν να δοθούν οι κωδικοί χρήστη στα μέλη της κάθε ομάδας και με εσωτερική συνεννόηση να συνεχίσουν να γράφουν στο Forum ως ομάδα ή (ακόμη καλύτερα) να ενθαρρυνθούν οι μαθητές να κάνουν προσωπική εγγραφή στο Forum και να λάβουν μέρος στη δημόσια συζήτηση ατομικά και όχι ως μέλη ομάδας.

4^η διδακτική ώρα

Κατά την τελευταία διδακτική ώρα οι μαθητές έρχονται στην αίθουσα διδασκαλίας και κάθονται ανά ομάδα χωρίς να έχουν μπροστά τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές. Ο

εκπαιδευτικός με τη βοήθεια του video projector δείχνει στην ολομέλεια της τάξης τη δημόσια συζήτηση που διεξήχθη κατά την προηγούμενη διδακτική ώρα (και κατά το διάστημα που μεσολάβησε ανάμεσα στα δύο μαθήματα, αν υπάρχουν περαιτέρω αναρτήσεις).

Ξεκινά συζήτηση που αφορά τη διερεύνηση της άποψης των μαθητών για τη δημόσια συζήτηση που βρίσκεται σε κοινή θέα για κάθε ενδιαφερόμενο στο διαδίκτυο (Ενδεικτικές ερωτήσεις: πώς νοιώθουν για τη δραστηριότητα στην οποία πήραν μέρος; θα ήθελαν, αν ήταν δυνατό, να αλλάξουν κάποια από τις αναρτήσεις τους; αισθάνονται ότι η ομάδα τους κατέβαλε κάθε δυνατή προσπάθεια και είναι ικανοποιημένοι από την εικόνα που παρουσιάζει η ομάδα στο Forum; τήρησαν όλοι τους κανόνες καλής συμπεριφοράς στο διάλογο που έλαβε χώρα ή κάποιοι ξέφυγαν από το θέμα επηρεασμένοι από συμπάθειες ή αντιπάθειες προς τα μέλη κάποιας ομάδας;). Η συζήτηση αυτή αποτελεί μια προσπάθεια αναστοχασμού τόσο για τον εκπαιδευτικό, όσο και για τους μαθητές που είναι αρκετά ώριμοι και συχνά επιθυμούν να αυτοπροσδιορίζονται και σε σχέση με το σχολείο γενικά αλλά και σε σχέση με κάποιο συγκεκριμένο μάθημα ή μια δραστηριότητα στην οποία συμμετείχαν.

Τέλος, ο εκπαιδευτικός, αφού έχει δημιουργήσει κατάλληλο κλίμα (οι μαθητές είναι πρόθυμοι να αποκαλύψουν τις εντυπώσεις και τα συναισθήματά τους, υπάρχει κλίμα εμπιστοσύνης) και υπάρχει διάχυτος προβληματισμός για όλο αυτό που έζησε η ομάδα, ζητά από τους μαθητές να θυμηθούν τις δια ζώσης συζητήσεις που έγιναν για τον ρεαλισμό κατά τη διάρκεια της πρώτης και της δεύτερης διδακτικής ώρας και να κάνουν μια σύγκριση αυτών των συζητήσεων με τη συζήτηση που κατά τη διάρκεια της τρίτης διδακτικής ώρας πραγματοποιήθηκε διαδικτυακά, μέσω μιας συγκεκριμένης πλατφόρμας, του Forum. Οι απόψεις που θα διατυπωθούν έχουν ιδιαίτερη σημασία, γιατί ουσιαστικά αναδεικνύουν πώς αξιολογούν/διαφοροποιούν οι μαθητές (α) μια συζήτηση επί ενός λογοτεχνικού θέματος που γίνεται ζωντανά και (β) μια σύγχρονη (ή ασύγχρονη, αν υπήρξε συμμετοχή) συζήτηση που γίνεται με τη

συνδρομή του Web2.0 (ΤΠΕ). Με αυτή την ανταλλαγή απόψεων και τη σύγκριση που πραγματοποιούν οι άμεσα εμπλεκόμενοι μαθητές αποκαλύπτεται η στάση τους στον τρόπο προσέγγισης (με ή χωρίς τη συνδρομή των ΤΠΕ) του μαθήματος της λογοτεχνίας και μπορούν να εξαχθούν κάποια πρώτα συμπεράσματα για την εγγράμματη ταυτότητά τους.

ΣΤ. ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Για την εφαρμογή του σεναρίου δεν απαιτείται η δημιουργία και διανομή Φύλλου Εργασίας στους μαθητές. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να έχει μπροστά του ένα πλάνο και να λέει κάθε φορά στους μαθητές τι πρέπει να κάνουν. Ακολουθεί ένα ενδεικτικό πλάνο:

Ενδεικτικό πλάνο σεναρίου

(για τον εκπαιδευτικό)

1^η διδακτική ώρα, Εργαστήριο Πληροφορικής ή Αίθουσα διδασκαλίας

- Συζήτηση με τους μαθητές για το Forum και τα εργαλεία Web2.0.
- Συζήτηση για τον ρεαλισμό με αφορμή κείμενο/α που έχουν διδαχτεί οι μαθητές κατά τη διάρκεια της προηγούμενης χρονιάς (ρεαλισμός στην ηθογραφία).
- Οι μαθητές επισκέπτονται το Forum «Ο ρεαλισμός στη μεταπολεμική πεζογραφία» (<http://realismos.forumgreek.com/>) εισέρχονται στην κατηγορία “Τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του ρεαλισμού” και στη συνέχεια στη θεματική ενότητα “Καταγραφή των χαρακτηριστικών γνωρισμάτων του ρεαλισμού στη μεταπολεμική πεζογραφία”. Ακολουθούν τις οδηγίες που δίνονται εκεί.
- Δημιουργία εννοιολογικού χάρτη από τους μαθητές (ρεαλισμός στη μεταπολεμική πεζογραφία).
- Ανάθεση μελέτης ενός διδαγμένου ηθογραφικού κειμένου της περασμένης χρονιάς.

2^η διδακτική ώρα, Αίθουσα διδασκαλίας

- Σύγκριση ρεαλισμού στην ηθογραφία με ρεαλισμό στη μεταπολεμική πεζογραφία.
- Περιήγηση στο Ψηφιακό Σχολείο, σύνδεση λογοτεχνικού έργου με την εποχή του.
- Ανάγνωση του αποσπάσματος από το μυθιστόρημα του Αλέξανδρου Κοτζιά «Πολιορκία».
- Εντοπισμός από τους μαθητές στοιχείων ρεαλισμού στο απόσπασμα.
- Συζήτηση (σύγκριση) για τα στοιχεία ρεαλισμού στα συγκεκριμένα αποσπάσματα.

3^η διδακτική ώρα, Εργαστήριο Πληροφορικής ή Αίθουσα διδασκαλίας

- Δημόσια συζήτηση των μαθητών (ομάδων) στο Forum για τα στοιχεία ρεαλισμού που ανά ομάδα εντόπισαν στα κείμενα.
- Ενθάρρυνση των μαθητών για συνέχιση της δημόσιας συζήτησης και ασύγχρονα από το σπίτι τους.

4^η διδακτική ώρα, Αίθουσα διδασκαλίας

- Συζήτηση στην ολομέλεια για την εμπειρία της συμμετοχής στη δημόσια συζήτηση (Forum). Ανάδειξη συναισθημάτων, εντυπώσεων, στάσεων των μαθητών. Αναστοχασμός επί της διαδικασίας.
- Σύγκριση των συζητήσεων δια ζώσης και της συζήτησης που διεξήχθη διαδικτυακά, ανάδειξη σκέψεων των μαθητών.

Z. ΆΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Καταρχάς, η επιλογή του Forum ως Web2.0 εργαλείου για την εφαρμογή του σεναρίου δεν αποτελεί μονόδρομο. Ο εκπαιδευτικός που θα εφαρμόσει το σενάριο μπορεί να επιλέξει οποιοδήποτε ψηφιακό εργαλείο Web2.0 κρίνει ότι υπηρετεί τους στόχους του σεναρίου και κυρίως ευνοεί τη συνεργασία των μαθητών και τη συζήτηση για ένα λογοτεχνικό θέμα (ρεαλισμός) στο διαδίκτυο. Επίσης, η επιλογή του χώρου φιλοξενίας του Forum που δημιουργήθηκε (<http://www.forumotion.com/>) είναι ενδεικτική, καθώς υπάρχει πλήθος ιστότοπων, οι οποίοι δίνουν τη δυνατότητα δημιουργίας και φιλοξενίας Forum (για επιπλέον επιλογές βλ. [εδώ](#)).

Ακόμη, όσον αφορά το επιλεγμένο απόσπασμα μυθιστορήματος για την εξυπηρέτηση των στόχων του σεναρίου, θα μπορούσαν να επιλεγούν διαφορετικά κείμενα από το σχολικό βιβλίο για κάθε ομάδα. Έτσι, στην ολομέλεια, κατά την τελευταία διδακτική ώρα, η κάθε ομάδα μπορεί να παρουσιάσει στους υπόλοιπους τα στοιχεία που αποκαλύπτουν τη σχέση του κειμένου που μελέτησε με τον ρεαλισμό και να γίνει μια συζήτηση με αφορμή τις παρουσιάσεις αυτές.

Τέλος, η ανάγνωση του κειμένου από τις ομάδες μπορεί να γίνει (2^η διδακτική ώρα) και μέσω υπολογιστή, στο Forum. Στο υπάρχον (ενδεικτικό) Forum δημιουργήθηκαν και χώροι εργασίας για κάθε ομάδα.

H. ΚΡΙΤΙΚΗ

Το παρόν σενάριο είναι εισαγωγικό. Επομένως έχει σχεδιαστεί για να εφαρμοστεί στην αρχή της σχολικής χρονιάς. Η προβλεπόμενη διάρκειά του (τέσσερις διδακτικές ώρες) και η φιλοσοφία δημιουργίας του οδήγησαν στη συνειδητή επιλογή να μην υπερφορτωθεί με στόχους και να εξυπηρετήσει λίγα και στοχευμένα πράγματα.

Σημείωση:

Για πρακτικούς λόγους, η χρήση του αρσενικού γραμματικού γένους θεωρείται ότι συμπεριλαμβάνει και το θηλυκό.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αποστολίδου, Β. 2012. Η λογοτεχνία στα νέα περιβάλλοντα των ΤΠΕ: κυβερνολογοτεχνία και e-books, ψηφιακές κοινότητες αναγνωστών, δημιουργική γραφή και αφήγηση στον ψηφιακό κόσμο. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

http://www.greeklanguage.gr/sites/default/files/digital_school/3.1.2_apostolidou.pdf
[05/08/2013]

Επιμόρφωση εκπαιδευτικών για την αξιοποίηση και εφαρμογή των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη. 2013. *Επιμορφωτικό υλικό για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στα Κέντρα Στήριξης Επιμόρφωσης. Τεύχος 1: Γενικό Μέρος. Γ' Έκδοση.* Πάτρα: ΙΤΥΕ.

Χατζηδήμου, Δ. 2011. Εναλλακτικές μορφές, τεχνικές και μέθοδοι διδασκαλίας και μάθησης. *Μείζον Πρόγραμμα Επιμόρφωσης, Βασικό επιμορφωτικό υλικό: Τόμος Α: Γενικό Μέρος,* 34-47. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
<http://www.epimorfosi.edu.gr/images/stories/ebook-epimorfotes/genikomer/1.%20tomos%20a%20geniko.pdf>

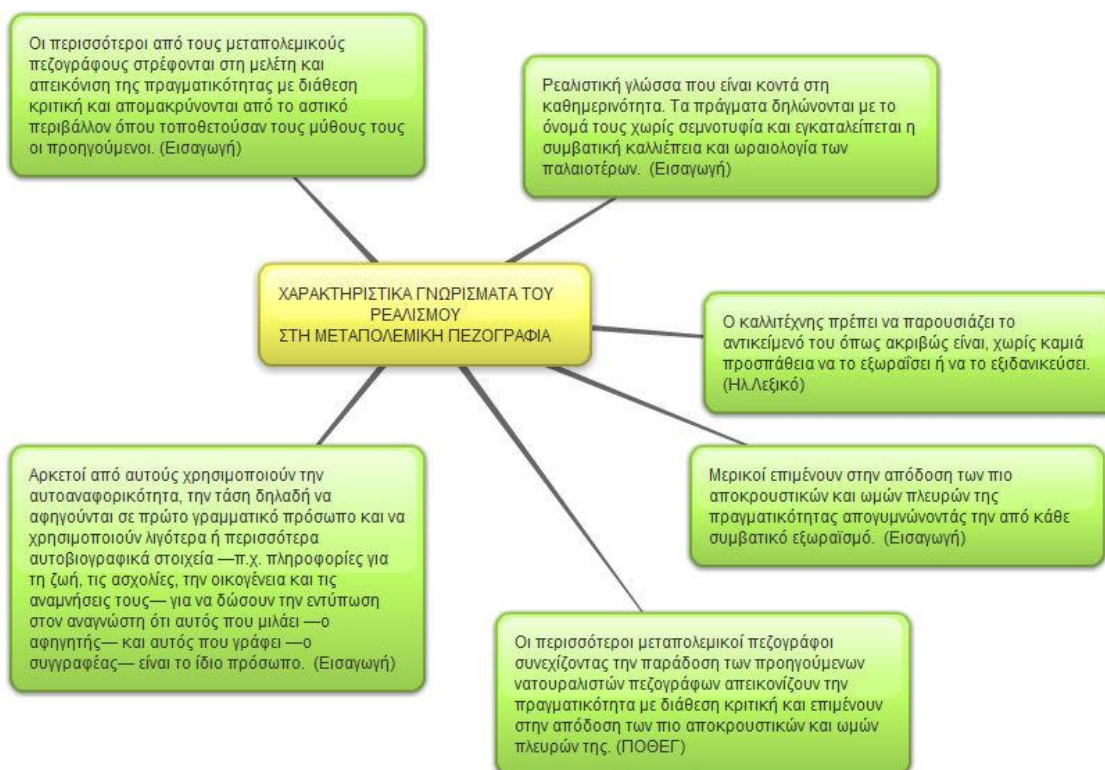
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Χαρακτηριστικά στοιχεία του ρεαλισμού (τέλη 19^{ου} - αρχές 20^{ου} αιώνα)

Στοιχεία του ρεαλισμού στο ηθογραφικό διήγημα και μυθιστόρημα

→ πιστή απόδοση της πραγματικότητας → αντικειμενική στάση του συγγραφέα απέναντι στα γεγονότα που διηγείται → εντύπωση ότι ο αφηγητής/συγγραφέας συμμετέχει προσωπικά στα γεγονότα, ότι παρακολουθεί πράγματα που συμβαίνουν μπροστά του → αποφυγή έκθεσης συναισθημάτων, ερμηνειών και κρίσεων, τα γεγονότα μιλούν από μόνα τους → οι ήρωες είναι πλαστοί (δημιουργήματα της φαντασίας του συγγραφέα) αλλά όχι εξωπραγματικοί → κριτική στάση συγγραφέα απέναντι στην κοινωνία, τοποθέτηση των ηρώων του στα θύματα της κοινωνίας → κυρίαρχη η εντύπωση πως όσα περιγράφονται είναι ή θα μπορούσαν να είναι αληθινά

Ενδεικτική εικόνα με τα στοιχεία του ρεαλισμού στη μεταπολεμική πεζογραφία

Εικόνα 1

Αλέξανδρος Κοτζιάς

Πολιορκία
(απόσπασμα)

Η ΠΟΛΙΟΡΚΙΑ (1953) είναι το πρώτο μυθιστόρημα του Αλέξανδρου Κοτζιά· η υπόθεσή του ξετυλίγεται σε μια αθηναϊκή γειτονιά στα τελευταία σκοτεινά χρόνια της Κατοχής και σε ατμόσφαιρα όπου κυριαρχεί η σκληρότητα, η σύγχυση και το φάσμα του θανάτου.

Τη Μαργαρίτα θα 'ναι τώρα παραπάνω από δυο χρόνια που την έχουν στο σπίτι. Ήτανε αλήθεια τραγικά τα περιστατικά που τη φέραν κοντά τους, τότε, τον καιρό της μαύρης πείνας, την πρώτη χρονιά που

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας (Γ... - Ηλεκτρονικό Βιβλίο - Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας (Γ...
Αλέξ. Κοτζιάς, «Πολιορκία» (απόσπασμα) [πηγή: Πολιτιστικός Θησαυρός της Ελληνικής Γλώσσας]

ποθ'εγ

‘Πολιτιστικός Θησαυρός της Ελληνικής Γλώσσας’

Επικοινωνία Φόρουμ ΠΟΘΕΓ Φωνητική Υποστήριξη

Ελληνικά English Français

Λογοτεχνικά Έργα / Πολιορκία

Κοτζιάς Αλέξανδρος
Πολιορκία

Πολιορκία, Εκδόσεις Κέδρος 1986, Σσ 9-91, Πρώτη Έκδοση Έργου: 1953

1

Βγήκανε πάλι οι νοικοκυράδες και σφουγγίζαν απ' τους τοίχους τα μεγάλα κόκκινα γράμματα. Πέρασε η βούρτσα με τον ασβέστη πάνωθε, μα σε πολλές ακόμη μεριές ξανοίγουν καθαρά οι επιγραφές. Μάλιστα τ' όνομά του, δω και κει, διαβάζεται μ' ευκολία. Τέσσερις νύχτες τώρα, τα παχειά ψηφιά σχηματίζουν μονότονα το απαίσιο μήνυμα. Κάθε που σφαλάει τα μάτια, οι λέξεις χορεύουνε μπροστά του σαν πυρκαγιά: Θάνατος στον προδότη Παπαθανάση. Και χτες το βράδυ του κάμανε την πρώτη απόπειρα. Δωδά, όξω απ' τό σπίτι του, τον παραφυλάξαν και του ρίξαν καθώς γυρνούσε ολομόναχος.

καποιος κορτός σ'ορταμάς εσκόφει και η ροιόγιε πολλά και διάφορα δεν πήρε ακρότη. κάμποσο αργοσαλέψαν τα κεφάλια περίλυπα. Μόνο μια γριούλα ζύγωσε κούτσα κούτσα και της έβαλε στο χέρι ένα

Εικόνα 2

στους φοβερούς της πόνοους την αντίκριζε η Χριστίνα σιμά της, βάλσαμο και παρηγοριά. Μα πάλι, αναλογιζόταν, όλη αυτή η προκοπή τι αξία είχε στο βάθος, έτσι παγερή και αγέλαστη; Μη δεν ήταν σαν ξεπλερωμή κάθε υποχρέωσης; — πάτσι να 'μαστε πια.

Όχι, στην καρδιά της η Μαργαρίτα δεν κρύβει αγάπη για κανένα.

Ξένοι: τα γερμανικά στρατεύματα της Κατοχής.
δελτίο: πρόκειται για τα κουπόνια με τα οποία οι κάτοικοι των πόλεων προμηθεύονταν από τους φούρνους το λιγοστό ψωμί.
διάφορο: κέρδος.
Ξον: (εξόν): εκτός από.

Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Να επισημάνετε τα κυριότερα χωρία του αποσπάσματος που δείχνουν την επίδραση των σκληρών συνθηκών της

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας (Γ... - Ηλεκτρονικό Βιβλίο - Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας (Γ...
 Δημ. Χατζής, «Το παιδί» (απόσπασμα)

Δημήτρη Χατζή, «Το παιδί» (απόσπασμα)

[...]

Το πρωί έφεραν πραγματικά το παιδί στην πολυκατοικία της Κυψέλης. Ήταν ένα γλυκό κοριτσάκι, με μεγάλα μάτια — καχεκτικό στο σώμα, με φοβισμένη φωνούλα. Συμπεριφερόταν ήσυχα και έτρωγε πολύ λίγο. Αυτά τα δυο προτερήματα καθιστούσαν σε μεγάλο βαθμό τη γυναίκα. Στους συγκατοίκους είπαν ότι φιλοξενούν μια μικρή τους ανεψούλα. Όλοι το πίστεψαν... Ως το βράδυ, είχαν συνηθίσει κίολας την παρουσία της. Της έστρωσαν να κοιμηθεί στο ντιβάνι που ήταν στο σαλόνι. Όταν το έβαλαν να κοιμηθεί, το κοριτσάκι άπλωσε τα καχεκτικά του χεράκια, τους αγκάλιασε και τους δυο, τους φίλησε και αμέσως αποκοιμήθηκε.

— Καλό κοριτσάκι είναι το φουκαριάρικο, είτε η γυναίκα. Αισθάνομαι ότι το αγάπησα κίολας... Καλά-καλά, ούτε πρόσεξα πως όλη τη μέρα ήταν εδώ.

— Τα βλέπεις; της είπε ο άνδρας σα φουσκωμένος διάνους.

[...]

Ακριβώς στη μία η ώρα, τους ξύπνησε το κλάμα του παιδιού. Στη φωνή του υπήρχε κάτι το φοβερό και τ' αναφυλλητά του σου ράγιζαν την καρδιά. Το άκουσαν που σηκώθηκε απ' το κρεβάτι του διπλανού δωματίου, έτρεξε στο παράθυρο, ύστερα πίσω στο κρεβάτι και ξανά στο παράθυρο. Για λίγο σταμάτησε, ύστερα όμως άρχισε πάλι τα ίδια.

— Τι να κάνουμε; ρώτησε η γυναίκα. Ο άνδρας τής έπασε το χέρι.

— Μη φοβάσαι, σίγουρα είδε κανένα άσχημο όνειρο. Παιδί είναι, θα ξανακοιμηθεί.

— Κι αν αρχίσει να φωνάζει;

Αλλά δε φώναζε. Το αντρόγυνο, με κοιμένη την ανάσα, ξημερώθηκε στο κρεβάτι. Τότε μόνο μπόρεσε να κοιμηθεί η γυναίκα. Ο άντρας της όμως ήταν ξύπνιος, κρατώντας με τα δυο του χέρια το κεφάλι, γιατί ένιωθε ότι πάει να σπάσει. Προσπαθούσε να σκεφτεί, αλλά του κάκου. Σε κάποια στιγμή αποκοιμήθηκε κι αυτός, αλλά κάτι παράξενα, εφιαλτικά όνειρα τον βασάνιζαν: Γκεστάπο... παιχνίδι με το θάνατο... κορώνα-γράμματα... εγγλέζικες λίρες.

[...]

[πηγή: περ. *Η λέξη*, τχ. 61 (Γεν. 1987) 11-12]

3. Να υπογραμμίσετε την τελευταία φράση του αποσπάσματος.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Εικόνα 3

μεταπολεμικούς πεζογράφους θα καταφύγουν στη φαντασία για να απεικονίσουν εφιαλτικούς κόσμους —όχι και τόσο ξένους στην πραγματικότητα— και θα αναζητήσουν τολμηρούς εκφραστικούς τρόπους, για να τους παραστήσουν. Οι πεζογράφοι αυτοί που υποβάλλουν κυρίως έντονες και παράλογες εικόνες επηρεάζονται από νεότερα ευρωπαϊκά ρεύματα —από το θέατρο του παραλόγου π.χ.— τα οποία επηρεάζουν να συνδέσουν με την παράδοση. Εκπρόσωποι της τάσης αυτής είναι ο Τάκης Κουφόπουλος, ο Γιώργος Χειμωνάς κ.ά.

5. Η ρεαλιστική γλώσσα: Η μεταπολεμική πεζογραφία, σε αντίθεση με την προπολεμική, χρησιμοποιεί τολμηρότερη ρεαλιστική γλώσσα που είναι κοντά στη καθημερινότητα. Τα πράγματα δηλώνονται με το όνομά τους χωρίς σεμνοτυφία και εγκαταλείπεται η συμβατική καλλιπεία και ωραιολογία των παλαιότερων. Κάποτε η γλώσσα χρησιμοποιείται με τραχύτητα ή αποδιοργανώνεται συντακτικά και λογικά, για να αποδώσει πειστικότερα βάνασες, παράλογες και εφιαλτικές καταστάσεις. Φυσικά υπάρχουν πάντοτε οι εξαιρέσεις.

Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας (Γ... - Ηλεκτρονικό Βιβλίο - Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας (Γ...
Ο Δεκέμβριος του 1944 [πηγή: «Επίτ Ημέρες», εφ. «Η Καθημερινή», 4 Δεκ. 1994]

04121994.pdf - Adobe Reader

File Edit View Window Help

1 / 23 50%

Tools Sign Comment

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

Ο τραγικός Δεκέμβριος με το φακό του Κέσελ

Ανεκδοτές φωτογραφίες για τα απρατήρα γεγονότα του 1944

«ΑΦΙΕΡΩΜΑ στον Δεκέμβριο Δε-
κέμβρη της Ελλάδας και της Ελλά-
δας. Είναι ο μήνας ο οποίος στη
χώρα τους κι εμένα τη χώρα του
εμφάνισε τον πόλεμο τους». Ο φωτο-
γράφος Ντμίτρι Κέσελ γυρνάει
στις σελίδες του αιώνα και αυτής της
χώρας της άθλιας πόλεμος. Τα
ρασκουίσι με σπυράκια μέσα
τηλεφώνου και φώτ η είσοδος για

Επιμέλεια αφιέρωσης:
ΝΙΚΟΣ ΒΑΤΟΠΟΥΛΟΣ

πρώτη φορά των φωτογράφων
του στην Ελλάδα. Αυτοί που δεν
είναι τυχαίοι φωτογράφοι. Οι πρώ-
τοι 10 φωτογράφοι που περπάτη-
σαν από το φώτ που τράβηξε στις
έκτακτες μέρες, στον κόσμο που
προσέλαυν σήμερα έντονα ανα-
σφάλματα. Όταν οι φωτογράφοι μιλού-
σαν για «κλιμάκι στο σταθμό».
Αλλά, κλιμάκι που μόνο τότε
είχαν σαφέστερα συνθήκες. Καθέ-
νας δεν έμεινε σπυράκι.

Στην Ελλάδα

Ο Ντμίτρι Κέσελ είναι Ουκρανός.
Είπε το περισσότερο χρόνο του
στη Λατομή. Κατάφερε πολλές συ-
στολές. Ήρθε και στην Ελλάδα.
«Είπατος στην Αθήνα με τα βρετα-
νικά στρατεύματα τον Οκτώβριο
του 1944, όταν οι Γερμανοί απο-
χώρησαν. Μας αποδέχθηκαν πλήρη
έλευση...» φέρει. Ήρθε ως ο
υπεύθυνος του περιοδικού
«Απύ» με το οποίο συνεργάζομαι

Ο Ντμίτρι Κέσελ, με τη σπαθιά του στρατιωτικού σταθμού, είναι ο Ουκρανός φω-
τογράφος που με τη φωτογραφία του «έκλεισε» με το φώτ του το τρα-
γικό γεγονός του Δεκεμβρίου του 44 στην Ελλάδα.

στην πόλη Λατομή της Κρι-
μαίας στις 1 Δεκεμβρίου 1944. Χάρη
σ' αυτήν, η εστίασή του, τη
φωτογραφία του, το μεγάλο φάσμα
του ο λειψώνας της Αθήνας και
δυστυχώς σε μία σειρά σπουδαί-
ων φωτογράφων, οι περισσότε-
ροι από τις οποίες δημοσιεύονται
για πρώτη φορά στο «Επίτ Ημέρες».
Αυτός το φακό, θα κληρονομή-
σει από τη συνέχεια «Απύ» το
κλιμάκι του Δεκεμβρίου με τις φω-
τογραφίες του Κέσελ. Θα είναι ένας
κλιμάκι όπως πολλοί στρατιώτες
με τις 100 φωτογραφίες και το κλι-
μάκι που έφερε ο ίδιος ο φωτο-
γράφος για τον κλιμάκι του πο-
νού των φωτογράφων του. Το από-
σταγμα που προσέλαυν ο
«Επίτ Ημέρες» μαζί με τη σπαθιά
του Κέσελ, είναι η είσοδος στην
«Επίτ Ημέρες» ο ίδιος να απο-

οποιούν οι φωτογραφίες αυτές
στην Ελλάδα. Αυτό έγινε πρόφαση
πριν από λίγες μέρες, τον Αύγου-
στο του 1994... «επίτ Ημέρες» με-
τά, αναφέρεται στον πρόλογο του
κλιμάκιου: «ενός άλλου μεγάλου
φωτογράφου του αιώνα μας, ο Ντμί-
τρι Ντμίτριβιτς Κέσελ. Έφερε στην
Αθήνα από το κλιμάκι ούκω και κα-
τα το έδαφος έλασε: «Ο Ντμίτρι
Κέσελ ήταν ούκω, ήρθε από την Λατο-
μή, στις 1 Δεκεμβρίου 1944. Τότε
που πολλά έγραφε είναι σπυράκι
και ο τραγικός, η φαντασία και το πό-
θος μάλιστα αυτή τον έφερε χω-
ρα. Τα σπυράκια μέσα από την καρδιά
του, ένα φάσμα μέσα από ε-
κείνη τα γεγονότα. Ή δική του φω-
τογραφική μαρτυρία».

Θεματολογία

Η ενότητα των κλιμαίων φωτο-
γράφων που θεωρείται από τη ση-
μερινότερη στήλη της κομάρ-
του ως φωτογραφία φαντασίας, ό-
μως είναι γιατί το σύνολο των φω-
τογράφων παρήχθησαν αυτές εφιαλ-
τικές από δύο χρόνια. Η ίδια η
αφή του Ντμίτρι Κέσελ που είναι
πρώτη φωτογραφία με τον αιώνα
μας, μπορεί με παραβολή στον έφη-
βο Ιωάννη Κεφαλά η φαντασία είναι
σπυράκι και φαντασία είναι η εμπε-
ρία από τον αιώνα την αφήτη
του. Εγκαταλείπει οριστικά την Ού-
κρασία και τον κλιμάκι της φρόνι-
τας. 1952, όταν μετακομίστηκε στην
Αθήνα.

Από τα πρώτα χρόνια του '30 είχε
καταφέρει ως ένας κλιμάκι φωτο-
γράφοι ούκω και σε βρετανία
και Αθήνα. Πρώτος, ήταν να
συνεργεί με το «Απύ» και να
λαοφάνη η δημοσιογραφία του. Τα
υπεύθυνό του, αντίστοιχο και
κλιμάκι τον έφερε σε κάθε
μέρα της γής. Από τα πρώτα της
ήλξης ως τις κλιμάκι των Αθηνών
και στη μετά την Ελλάδα, στα σταθ-
μα συνέντευξη οι δύο κλιμάκι, σαν
σπυράκι. Ο Κέσελ είναι ένας μεγα-
λός δημοσιογράφος. Αφήτη και ο
πρωτογενής πλήρης κλιμάκι φρο-
νιμάει είναι μία από προνομή-
τηρα.

Ο κλιμάκι από την κλιμάκι Σπυ-
ράκιου, αλλά και από τους βρε-
τανούς της Αθήνας, οι περιπέτεια, το
κλιμάκι, οι δεισιμαί και οι κλιμάκι
τα κλιμάκι των σπυράκιου στα-
θμα, σπυράκιου την τραγική
αναπόληξη του κλιμάκιου πονού.

Δεκέμβριος του 1944
φωτογραφίες από την Αθήνα. Η φωτο-
γραφία του Απύ. Η φωτο-
γραφία του Απύ. Η φωτο-
γραφία του Απύ.

2 Η ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤ ΗΜΕΡΩΝ